

Tilrettelegging for nyankomne barn og foreldre, og personalets kompetanse i møtet med familiene

På hvilke måter kan man legge til rette for nyankomne barn og foreldre? Og hvilken kompetanse bør personalet ha?

Av

Hanna Folden

Kandidatnr.: 8007

Bacheloroppgave

Profesjonalitet i kulturelt mangfold

Emnekode: BMBAC3900

Trondheim, mai 2018

Bacheloroppgaven er et selvvalgt studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeiding av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innholdsfortegnelse

1.0 INNLEDNING.....	3
1.1 OPPGAVENS FORMÅL OG STRUKTUR	4
1.2 BEGREPSAVKLARING	4
2.0 TEORETISK RAMMEVERK	6
2.1 DET FØRSTE MØTET MED BARNEHAGEN.....	6
2.1 HER-OG-NÅ SITUASJONEN OG RESILIENS	7
2.3 PERSONALETS KOMPETANSE.....	8
2.4 FORELDRESAMARBEIDET	9
3.0 METODE	12
3.1 VALG AV METODE OG INNSAMLINGSSTRATEGI.....	12
3.3 PLANLEGGING AV DATAINNSAMLING OG UTVALG AV INFORMANTER	13
3.4 BESKRIVELSE AV GJENNOMFØRING	13
3.5 ANALYSEARBEID.....	14
3.6 FORSKNINGSETIKK	14
3.7 METODEKRITIKK	15
4.0 EMPIRISKE FUNN OG DRØFTING	17
4.1 DET FØRSTE MØTET MED BARNEHAGEN.....	17
4.2 FORELDRESAMARBEIDET	18
4.3 PERSONALETS KOMPETANSE OG ROLLE I PSYKOSOSIAL OPPFØLGING AV NYANKOMNE BARN OG FORELDRE	21
5.0 AVSLUTNING	24
5.1 VEIEN VIDERE	25
6.0 REFERANSELISTE	26
7.0 VEDLEGG	27
7.1 SAMTYKKESKJEMA	27
7.2 INTERVJUGUIDE.....	29

1.0 Innledning

Nyhetsbildet vi presenteres for i dag er ofte fylt av krig, terror og naturkatastrofer. En rapport fra UNICEF viser at mens barn utgjør en tredel av verdens befolkning, utgjør de nærmere halvparten av alle flyktninger. Årsakene til at mennesker flykter er komplekse, og det er i følge Varvin (015) ikke mulig å gi et enhetlig bilde. Det dreier seg om sammensatte, politiske, samfunnsmessige og kulturelle forhold. Fellesnevneren er frykten, desperasjonen og ønsket om å skape et tryggere og bedre liv for sine nærmeste og seg selv (Varvin, 2015, s. 29). Migrasjon og globalisering er uten tvil aktuelle temaer både i Norge og internasjonalt, og Norge omtales som et flerkulturelt land. Dette er temaer som ikke bare påvirker samfunnet forøvrig, men også de ulike institusjonene innad i samfunnet og medlemmene i dem – som barnehagesektoren, herunder barn, foreldre og personalet i barnehagen.

Noen har kanskje opplevd å miste sine nærmeste, eller opplevd å bli skilt fra foreldre eller andre omsorgspersoner i krigsrammede områder. Flere har flyktet under dramatiske omstendigheter, og kanskje mistet alt de eier. Andre har også opplevd en mangel på mat, rent vann og medisinsk hjelp. En økende rate av migrasjon i verden har ført til en voksende interesse for innvirkningen av migrasjon på flyktninger mentale helse. Derfor er barnas psykiske helse noe personale i barnehagen må forholde seg til (Drugli, 2014, s. ?). For noen år tilbake jobbet jeg som vikar for å bistå i oppstartsperioden til et nytt barn som skulle begynne i barnehagen. Barnet hadde sammen med mor og far flyktet fra hjemlandet som var et krigsrammet område.

Min jobb var å være tilstede for barnet og foreldrene i oppstartsfasen og fungere som en slags kontaktperson for barnet i oppstartsfasen, i tiden det var i barnehagen. Her fikk jeg et innblikk i hvordan barnet og foreldrene opplevde det første møtet med barnehagen. Jeg opplevde også en mangel på kompetanse på det familien hadde gjennomgått, og hvordan jeg best mulig kunne legge til rette for barnet i barnehagen. Ut i fra erfaringene jeg har gjort meg, faglig interesse og med tanke på videre arbeid er tilrettelegging for nyankomne barn og foreldre med erfaringer fra krig eller flukt fra krig i barnehagen, hvordan barnehagen kan fremme og styrke barns resiliens og psykiske helse og hvilken kompetanse personalet bør ha i møtet med disse familiene, er noe jeg ønsker å fordype meg mer i. Jeg har med dette som utgangspunkt formulert en todelt problemstilling som lyder som følgende:

På hvilke måter kan man legge til rette for nyankomne barn og foreldre i barnehagen? Og hvilken kompetanse bør personalet ha?

1.1 Oppgavens formål og struktur

Formålet med oppgaven er å undersøke hvordan personalet i barnehagen kan tilrettelegge for nyankomne barn og foreldre med erfaringer fra krig eller flukt fra krig og hvordan barnehagen kan fungere som en helsefremmende arena med utgangspunkt i psykososial oppfølging, og hvilken kompetanse personalet bør ha når det gjelder nyankomne familier i her-og-nå situasjonen, i det familiene har ankommet Norge og fått tilstedt barnehageplass.

Bacheloroppgaven består av fem kapitler. Det teoretiske rammeverket tar for seg ulike teorier jeg har valgt å ta i bruk for å støtte opp om funnene jeg har gjort meg. Videre vil jeg ta for meg metodekapittelet hvor jeg viser til metoden som er brukt for innsamling av data og de etiske perspektivene på metoden. Deretter følger empiriske funn og drøfting av funnene i lys av det teoretiske rammeverket, før jeg kommer med en oppsummering i avslutningen og peker flere sider av studien det kunne vært interessant å forske videre på.

1.2 Begrepsavklaring

Det finnes fire sentrale begrep i denne oppgaven, som er tilrettelegging, kompetanse, nyankomne, og psykososial. Nedenfor vil jeg vise hvordan jeg forstår, og velger å anvende disse i oppgaven. I problemstillingen og selve oppgaven, benytter jeg meg av begrepet nyankomne. I dette begrepet vektlegger jeg de familiene som akkurat har kommet til Norge, og som ikke har kjennskap til barnehagen fra før og som heller ikke har utviklet norskspråket. NOU:2010 anses barn som nyankomne flyktninger i den første bosettingskommunen etter mottaksperioden. Familiene som kommer til Norge som nyankomne flyktninger omtales av den grunn som nyankomne flyktninger fordi de er helt nye i det norske språket og det norske systemet, og det er nettopp denne definisjonen av «nyankomne» jeg vil benytte meg av i denne studien. Derimot vil jeg omtale nyankomne flyktninger som enten nyankomne barn og foreldre eller nyankomne familier, for å tydeliggjøre hvem det snakkes om, og for å rette fokuset mot barna og deres foreldre.

Resiliens stammer fra det latinske ordet "resilere", og kan oversettes med "å falle tilbake på, gjenopprette, sprette tilbake". Begrepet resiliens er imidlertid hentet direkte fra det engelske

begrepet resiliens (Helmen Borge, 2018, s. . I denne sammenhengen vil jeg anvende begrepet i sammenheng med nyankomne barn og foreldre med erfaringer fra krig eller flukt fra krig. Forståelsen jeg har for teorien er at resiliens handler om god fungering tross risiko. Nyankomne barn og foreldre kan ha opplevd stor risiko og fryktet for egne eller andres liv både i forkant av, under og etter flukten.

Begrepet psykososial er en fellesbetegnelse på psykiske og sosiale forhold av betydning for helse og mental fungering. De sosiale forholdene kan omhandle barns oppvekstvillkår, hjemmeforhold, barnehagen osv. I denne oppgaven anvender jeg begrepet psykososial for å dekke både de psykiske og sosiale forholdene som i dette tilfellet er barnehagen.

2.0 Teoretisk rammeverk

I dette kapittelet presenterer jeg det teoretiske grunnlaget jeg støtter meg til og anvender i oppgaven.

2.1 Det første møtet med barnehagen

For mange er barnehagen det første stedet nyankomne familier etablerer kontakt med. Her møter barnet jevnaldrende, yngre og eldre barn og skaper relasjoner til voksne. Foreldrene har også en unik mulighet til å bygge relasjoner og danne et sosialt nettverk ved hjelp av barnehagen. Barnehagen skal i samarbeid med foreldrene legge til rette for at barnet kan få en trygg og god start i barnehagen. Rutiner og organisering av tid og rom slik at barnet får bli tid til å bli kjent, etablere relasjoner og knytte seg til personalet og til andre barn skal tilpasses (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 23).

Gjennom tilvenning skal barn få anledning til å gradvis venne seg til det nye miljøet og få bli kjent med både personalet og de andre barna. Hvor lenge en tilvenningsperiode kan ta er individuelt. I tilvenningsperioder er det sentralt at personalet og foreldrene bruker hvert enkelte barns behov og evner som en slags veileder for å hjelpe barnet i barnehagen, og skape en trygg start som er tilpasset barnet. Den viktigste delen under tilvenning er at barnet får en tilstrekkelig god relasjon til barnehagen slik at det er en trygg base når foreldrene går.

Å reise fra hjemlandet kan være skremmende i seg selv. Og det første møtet med barnehagen og den norske kulturen kan også være utfordrende for noen. Barnehagen har en viktig oppgave som møtested for barn og foreldre, og i møtet med nyankomne foreldre som man ikke deler et felles språk med, har barnehagepersonalet en viktig oppgave i å sørge for at foreldrene får mulighet til å forstå og gjøre seg forstått (Sand, 2016, s. 32). Sand (2016) vektlegger også det at personalet må legge til rette for at alle barn kan medvirke og bli deltakere, og ikke bare passive tilskuere til leken eller læringsaktiviteten som foregår (Sand, 2016, s. 33). Når barn og foreldre er ny i barnehagen, og i tillegg ikke deler samme språk som resten av barnegruppa og personalet, vil det være ekstra viktig å sørge for at barnet opplever seg selv som verdifull og viktig i barnehagen. Det handler om å få utfordringer og få bruke sin kompetanse enten det er språklig, i samhandling eller i leken og læringsaktivitetene (Sand, 2016, s. 33) Å være ny er slett ikke enkelt, spesielt ikke når livet til barna og foreldrene

kanskje preges av en venting på noe bedre, og man kjenner seg fastlåst i en situasjon, der man bare eksiterer.

2.1 Her-og-nå situasjonen og resiliens

Flukt innebærer et brudd i et livsløp, og for de det dreier seg om er det deretter snakk om et før og et etter (Varvin, 2003, barn på mottak). I møtet med flyktninger mener Varvin (2015) viktig å forstå og anerkjenne hvordan de kulturelle praksisene omkring tap og sorgprosesser er påvirket av sosial omveltning (Varvin, 2015, s. 127). Spesielt for nyankomne familier kan det være en utfordring å skulle håndtere ettervirkninger av ulike dramatiske og potensielt traumatiserende hendelser samtidig som man skal tilpasse seg en ny kultur. Å knytte seg til det nye, akseptere det, kan bli en følelse av å forråde det gamle, båndene til foreldre og til byen og kulturen man kommer fra. Denne konflikten blir stadig forsterket av eksilmiljøets ofte sterke nasjonalisme som krever at man skal forbli en del av gruppen: ”vi er slik”, og ”du er en av oss” (Varvin, 2015, s. 168). Et typisk eksildilemma i følge Varvin (2015). Barn kan gi uttrykk for reaksjoner i lengre tid etter at de har kommet til Norge og begynt i barnehagen (Bleka, 2016, s. 3).

I rammeplanens (2017) verdigrunnlag fremheves barns livsmestring og helse. Det sies at barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller, hvor både barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 13). Ettervirkninger av traumer som posttraumatisk stresslidelse, depresjon, angst, kan gjøre det mer utfordrende å tilpasse seg det nye samfunnet (NOU, 2010, s. 30). Reaksjonene på slike ekstreme hendelser er forskjellige fra person til person. Det er mange som klarer seg til tross for, og vi snakker da gjerne om resiliens. Det dreier seg om barns motstandskraft mot å utvikle psykiske problemer (Helmen Borge, 2018, s. 17). Noen kan klare seg kortere eller lengre tid, ofte flere år, før de får psykiske problemer, ofte utløst av livshendelser som sykdom, forandring i livssituasjonen, alderdom og generell svekkelse, men også av belastninger som minner om tidligere traumatiserende erfaringer. Helmen Borge (2018) mener denne motstandskraften kommer til syne hos barn som viser effektiv og vellykket tilpasning tross kriser og truende omgivelser, og at alle barn har sine individuelle måter å reagere på stress eller risiko på (Helmen Borge, 2018, s. 17). Denne forskjelligheten i reaksjoner etter belastende hendelser gjør det vanskelig å snakke om “et traume” som om det bare var en ytre hendelse. Det er grunn til å anta, noe som også senere

resiliensforskning viser, at det samme gjelder for flyktninger: hvordan de blir mottatt og hvilke betingelser de får som asylsøkere og flyktninger, vil være avgjørende for hvordan de får det og hvordan det går senere (Varvin, 2015, s. 74).

Det innebærer en aksept av at noe var før, og at fremtiden kan bringe noe annet – og det er en nåtid som skal romme både lengslene og håpet. Varvin (2015) viser til Beiser, som i en undersøkelse av sydøstasiatiske flyktninger i Canada fant at de, i større grad enn andre, hadde et her-og-nå-perspektiv. Spesielt under stress fokuserte flyktningene på nåtiden og utelot å tenke på fortiden og i mindre grad på fremtiden. Han tolket dette som mestring (Varvin, 2015, s. 171).

I eksillandet kan flyktningen oppleve det som foregår som “de andres virkelighet”, en virkelighet man ikke selv er en del av. De psykososiale leveforholdene forandres drastisk. Samspillet med slekt og venner endres eller kan bli helt borte, det samme gjelder deltagelse i forskjellige sosiale aktiviteter (Utdanningsnytt, 2009).

2.3 Personalets kompetanse

Barn som har opplevd krigshandlinger, vold og flukt, har vært utsatt for store påkjenninger. De kan stå i fare for å utvikle psykososiale reaksjoner (Utdanningsnytt, 2019). Disse vil på forskjellige måter ofte ha sammenheng med påkjenninger i hjemlandet, under flukten og i eksil. Det er videre individuelle og kulturelle variasjoner i hvordan man prøver å mestre egne plager, og hvilken egenomsorg man mener er riktig (Varvin, 2015, s. 146).

Barn med bakgrunn fra krig eller flukt kan være traumatiserte. Hva kan barnehagen bistå med, og hvordan kan vi se tegn hos barna? Kunnskap om traumer og posttraumatisk stressyndrom hos barn er viktig for at de skal kunne få den hjelpen de trenger. Ansatte i barnehagen bør kunne kjenne til symptomer og tegn og vite når og til hvem det bør henvises til. I tillegg til å bidra indirekte ved å forberede oss og bygge opp kapasitet, kan vi også bidra indirekte gjennom å kunne kjenne igjen reaksjoner og symptomer på traumer og posttraumatisk stressyndrom (PTSD). Slik identifisering og gjenkjennelse av symptomer er grunnlag for å henvise videre slik at barnet kan få terapeutisk hjelp. Hendelser i barns liv kan ha gjort at tilliten til andre voksne har fått et brudd, og den må dermed bygges opp på nytt. Indre regulering skal også bygges opp igjen slik at både evnen til glede og sorg og annen atferd

fungerer i møtet med det norske samfunnet. Det samme gjelder evnen til å knytte vennskap og andre gode relasjoner, og evnen til å leke og lære (Tveitereid, Vestad, Sævik, & Fandrem, 2017, s. 46).

Forutsigbarhet er viktig for alle barn, både hjemme og i barnehagen. For de barna som har opplevd uforutsigbarhet og utrygghet, er det enda viktigere at livet i barnehagen er forutsigbart. Her har altså barnehagen en viktig funksjon i følge Killén (2012), ved å gjøre hverdagen i barnehagen forutsigbare ved hjelp av rutiner. I tillegg til kompenserende tilknytning. Barn som har opplevd traumatiske hendelser eller livstruende situasjoner, har et behov for hjelp til å leke fritt og spontant. Den gir også muligheter til å oppleve noe som morsomt og gledefylt (Killén, 2012, s. 150). Noen barn benytter leken også for å uttrykke følelsene de sitter inne med. I følge Dyregrov (2010) fungerer lek og tegning som en trygg gjennomarbeiding av traumatiske øyeblikk. Gode samspillsmønstre understøttes ved hjelp av en rekke

For mye fokus på opprinnelig kultur kan, dersom dette gjøres på ”feil” måte, betraktes som en problemorientert holdning, en vi og de holdning (Fandrem, 2018, s. 279). En slik holdning kan føre til at man ikke ser barnets ressurser og styrker, men heller fokuserer på det som eventuelt er utfordrende eller problematisk. Fokuset er på hva barna ikke kan, og hva det fører til av begrensninger (Fandrem, 2018, s. 279). Med en ressursorientert holdning tenker man derimot på en flerkulturell barnehage som en barnehage med mangfold, som gir flere muligheter. Selv om en ressursorientert barnehageansatt ikke er enig i barneoppdragelsen, anerkjennes foreldrene som viktige voksenpersoner i barnets liv. Foreldrene ses som ressurssterke, fokuset er på at de kan bidra, og at de også skal ta vare på sin egen kultur, samtidig som de tar opp i seg det norske (Fandrem, 2018, s. 279).

2.4 Foreldresamarbeidet

Barnehagepersonalet har et ansvar for å både ta initiativ til og for å utvikle samarbeidet med foreldrene i barnehagen. De holdninger og verdier som råder blant personalet, vil prege måtene man møter foreldre på (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012, s. 93). For nyankomne familier er det nødvendigvis ikke en selvfølge å ha tillit til offentlige myndigheter eller ulike instanser. Det kan kreve både bevisst bearbeidelse av tidligere erfaringer og en rekke nye erfaringer av positiv karakter før man kan slappe av og føle seg komfortabel i møtet med ulike

instanser og systemer (Gjervan et al., 2012, s. 104). Dette kan også komme til syne i barnehagen.

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2017) legger føringer for hva samarbeidet mellom hjemmet og barnehagen går ut på og hvordan det skal ivaretas. Det fokuseres på at barnehagen i samarbeid og forståelse med hjemmet skal ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og dannings som grunnlag for allsidig utvikling (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 22). Det vektlegges at barnehagen og foreldrene har et felles ansvar for å sørge for barnets trivsel og utvikling. Glaser (2013) deler samarbeidet med foreldre i to, formelt og uformelt samarbeid. Det formelle samarbeidet omhandler om det som er planlagt, slik som foreldresamtaler, foreldremøter, dugnader og lignende. Det uformelle samarbeidet vil være det som ikke er formalisert og planlagt, men gjelde for eksempel i hente- og bringesituasjoner (Glaser, 2013, s. 73). De formelle situasjonene i barnehagen blir desto viktigere for de nyankomne foreldre.

Foreldrene vil alltid være barnehagens viktigste samarbeidspartner. Gjennom å bli kjent med foreldrene og deres tanker og kunnskaper om barna sine, får personalet viktig informasjon om barna som igjen er viktige for å kunne tilrettelegge for det enkelte barnet på en god måte (Bleka, 2006, s. 41). Gamst (2018) støtter også opp om dette og mener at samarbeid med foreldre forutsetter også relasjonskompetanse. Kvaliteten av relasjonen For å ta barn på alvor må vi vite hvordan de har det (Gamst, 2017, 33).

I hvilken grad personalets samarbeidsformer åpner eller lukker for meningsutveksling, avhenger av om det er likeverdighet og symmetri som får dominere i samarbeidet eller ikke (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012, s. 97). Dette kan knyttes til Edwardsens tenkning om likeverdige og ulikeverdige kulturmøter. Dersom personalet møter foreldrene med det utgangspunktet at ”jeg har rett, jeg vet hva som er best”, har man inntatt en posisjon som leder til en ubalanse i maktforholdet mellom personalet og foreldrene (Gjervan m.fl. 2012, s. 98). Når vi møter foreldre fra ulike kulturer, både innen det norske samfunnet og andre land, krever det respekt, lydhørhet og innsikt. Dette forutsetter at personalet er bevisst og tydelige i sin egen yrkesrolle og trygge på egen kompetanse (Sand, 2016, s. 81).

Barnehagelærerutdanningen er en profesjonsutdanning. Å bli barnehagelærer er mer enn å bare ta en utdanning og mer enn å utdannes til et yrke (Hennum & Østrem, 2016, s. 9). Vi lærer kontinuerlig, og jeg ser det slik at vi også kan lære av samarbeidet med foreldrene. Slik

Å legge til rette for nyankomne barn og foreldre, og personalets kompetanse i møtet med familiene 10

Gjervan m.fl. (2012) påpeker handler det nye møtet i barnehagen og foreldrene å bli bevisst sine verdier, erfaringer og kunnskaper, samtidig som de får tilgang til ny kunnskap og forståelse for samfunnet de lever i nå (Gjervan m.fl., 2012, s. 113). Det kan ta tid for de nyankomne foreldrene å tørre å åpne seg, å legge sin tillit til personalet i barnehagen og bli kjent med både personalet, hverdagen, pedagogikken og retningslinjene. Allikevel ses det på som en viktig prosess, og en del av inkluderingen og integreringen i barnehagen og det norske samfunnet.

3.0 Metode

I dette kapittelet vil jeg skissere hvordan studien er oppbygd, og peke på ulike forhold som er relevante for å forstå fremgangsmåten. Valg av metode og innsamlingsstrategi begrunnes, før det kommer en beskrivelse av planleggingen av datainnsamlingen og utvalget av informanter begrunnes. Deretter følger en beskrivelse av gjennomføringen av intervjuene og analyseprosessen av det innsamlede datamaterialet. Deretter viser jeg til de etiske sidene ved forskningen før jeg til slutt vurderer styrker og svakheter, tilknyttet studiens validitet og reliabilitet.

3.1 Valg av metode og innsamlingsstrategi

Vitenskapelige metoder er ulike framgangsmåter eller teknikker, der målet er å gi svar på forskningsspørsmål, og handler om å samle inn, analysere og tolke data (Bergsland & Jæger, 2014, s. 66). Vanligvis skilles det mellom to hovedtyper metoder, kvalitativ og kvantitativ metode. I kvalitativ metode er man ute etter å finne kvalitetene, altså egenskapene eller karaktertrekkene ved de sosiale fenomenene man studerer. Et mål med å anvende kvalitative tilnærminger er at man oppnår en forståelse av sosiale fenomener (Thagaard, 2018, s. 11). Man vil gå i dybden og vektlegge betydning, og er ute etter å søke forståelse av sosiale fenomener (Thagaard, 2013, s. 17).

I min bacheloroppgave har jeg brukt kvalitativ forskningsmetode, hvor problemstillingen min har vært avgjørende for valget mitt av metode. Utgangspunktet for valget av metoden grunnes i problemstillingen min. Når vi skal i gang med en undersøkelse, må vi tenke igjennom hva vi vil med undersøkelsen, og velge metode deretter (Larsen, 2017, s. 25). Jeg har, med bakgrunn i at jeg ønsket å vite hvordan det arbeides med et bestemt tema, derfor valgt å anvende meg av den kvalitative metoden. Dette fordi en kvantitativ undersøkelse ikke ville kunne besvart problemstillingen min like godt, ettersom jeg stiller et undersøkelsesspørsmål som etterspør en dybdeforståelse. I motsetning går kvalitative metoder mer i dybden og gir oss innsikt i menneskers uttrykk, hvor datamaterialet ofte gir oss som forsker informasjon om subjektive opplevelser som ikke kan måles eller tallfestes (Bergsland & Jæger, 2014, s. 67).

Jeg valgte intervju som innsamlingsstrategi for å finne noen svar på problemstillingen min. Grunnen til at jeg valgte intervju var fordi jeg ønsket deltakernes erfaringer, opplevelser og perspektiver. Problemstillingen min i seg selv var også retningsgivende for å ta i bruk intervju

som innsamlingsstrategi. I forkant hadde jeg utarbeidet en intervjuguide med noen spørsmål. Jeg valgte bevisst å legge opp noen bakgrunnsspørsmål for å komme ordentlig i gang med intervjuet. Spørsmål som dette kan få informanten til å føle trygghet og gi en følelse av mestring under intervjusituasjonen (Løkken & Søbstad, 2013, s. 111). Intervju er en metode for å få innsikt i andres forståelser (Bergsland & Jæger, 2014, s. 71).

3.3 Planlegging av datainnsamling og utvalg av informanter

I planleggingsfasen formulerte jeg en intervjuguide. Problemstillingen min ble også retningsgivende for intervjuguiden jeg satte sammen. Intervjuspørsmålene grunnet derfor ut i fra problemstillingen og tematikken. I planleggingsfasen av datainnsamlingen hadde jeg også noen informanter i tankene, og foretok et strategisk utvalg av informanter. To av informantene hadde jeg en viss kjennskap til fra før, og hadde derfor også noe viten om hvilke erfaringer og kunnskap de satt inne med. Jeg var også kjent med at en av de to barnehagene hadde mange nyankomne familier, da jeg selv hadde hatt praksisplass der i løpet av studietiden. Å velge de tre informantene ville derfor være hensiktsmessig ut i fra tema og problemstillingen min. Slik Bergsland & Jæger (2014) beskriver vil det kunne være viktig å finne informanter med erfaring og kunnskap på temaet det spørres etter og som kan beskrive og forklare på en god måte (Bergsland & Jæger, 2014, s. 145). For å få adgang til felten sendte jeg derfor mail til de tre informantene.

Den første informanten min, har stilling som styrer og er utdannet førskolelærer med fordypning innen musikk. I tillegg til å ha videreutdanning innen veiledning og administrasjon og ledelse. Den andre informanten har stilling som pedagogisk leder, og er utdannet førskolelærer, og har i tillegg førsteavdeling spesialpedagogikk. Den tredje informanten har stilling som helsesøster, og er utdannet sykepleier med videreutdanning innen helsefremmende og sykdomsforebyggende arbeid.

3.4 Beskrivelse av gjennomføring

Jeg gjennomførte intervjuene på barnehagene og på helsesøsters kontor. På de to barnehagene foregikk intervjuene på møterommene i barnehagen, og intervjuet ble gjennomført uten noen form for forstyrrelser, i likhet med intervjuet med helsesøster. Jeg valgte å gjennomføre semistrukturerte, eller delvis strukturerte intervju. Denne metoden beskrives av Bergsland & Jæger (2014) som et intervju hvor det er en samtale mellom forskeren og informanten, der

selve styringen av samtalen er styrt av forskeren (Bergsland & Jæger, 2014, s. 72). Underveis i intervjuet dukket det opp flere oppfølgingsspørsmål, spørsmål jeg ikke hadde skrevet ned, men som jeg hadde tenkt over på forhånd at jeg kunne stille. Etter endt intervju satte jeg ned for å transkribere notatene mine og skape en sammenheng i punktene jeg hadde skrevet ned i intervjusituasjonen. Jeg opplevde informantene som interesserte og engasjerte, og de svarte godt med både egne eksempler fra arbeidslivet og ut fra sine egne meninger. Dette gjorde at jeg fikk samlet meningsfulle svar som var relevante for problemstillingen..

3.5 Analysearbeid

Da intervjuene var gjennomført gjennomgikk jeg datainnsamlingen for å skape struktur og mening. Det gjør det enklere å få oversikt, og er i seg selv en begynnelse på analysen (Bergsland & Jæger, 2014, s. 81). Her brukte jeg problemstillingen som en ramme, samtidig som jeg kategoriserte svarene ut i fra underoverskrifter, som var relevante for tematikken og oppgaven. Dataanalysen er en repeterende og dynamisk prosess, da man gjerne må gjennomgå datamaterialet flere ganger (Thangaard & Brinkmann, 2018, s. ?). Det har både vært en spennende og krevende prosess, som har vært tidkrevende, men som også har ført til at jeg i analyseprosessen har kunnet se sammenheng mellom teorien jeg hadde satt meg inn i på forhånd og de funnene jeg gjorde meg i intervjuet. Samtidig dukket det opp nye spørsmål og tanker som gjorde at jeg kunne se nye sammenhenger, som jeg ikke hadde sett tidligere. Målet er i følge Thangaard & Brinkman (2018) å ende opp med et overblikk over materialet som gjør at man er i stand til å se nye sammenhenger og en ny orden som ikke var åpenbar fra begynnelsen Videre skriver de at det. “andre ganger er motsatt, hvor resultatet av en analyse ikke er nye sammenhenger, men derimot et nytt blikk for motsetninger og diskontinuiteter” (Thangaard & Brinkmann, 2018, s. 37).

3.6 Forskningsetikk

For et hvert forskningsprosjekt må forskeren ha deltakerens informerte samtykke. For at forskeren skal kunne gi forskningsdeltakeren tilstrekkelig informasjon om formålet med studiet, hvem som får tilgang til informasjonen, hvordan resultatet er tenkt brukt og om følgene av å delta i forskningsprosjektet (Thagaard, 2018, s. 23). I forkant av intervjuet forfattet jeg et samtykkeskjema (se vedlegg 7.1), hvor informantene ble informert om relevante sider ved studien. Alle har samtykket til deltakelse, herunder nedskrivning av det som blir sagt i intervjuet, samt at innsamlede data kan benyttes i studien. Etter NSD (Norsk senter

for forskningsdata) sine retningslinjer skulle samtykket være muntlig avklart, og ikke i form av underskrift grunnet nye regler for personvernsopplysninger. Jeg sendte derfor samtykket skjemaet via epost til informantene, i tillegg til å ta med meg et på hvert intervju for å avklare at de ønsket å delta i studien. Dette gjorde jeg for å være sikre at alle tre informanter var innforstått med studiets formål og hva deltakelsen innebærer, og at de ønsket å delta i studien. De etiske retningslinjene definerer altså rettighetene til deltakere i forskningsprosjekter og forskerens ansvar overfor deltakerne (Thagaard, 2018, s. 27).

3.7 Metodekritikk

Ingen metode er feilfri. Bergsland & Jæger (2014) understreker at det er viktig å være kritisk og reflektere over valg av metode og egne innsamlingsstrategier. Å vurdere oppgavens reliabilitet og validitet er dermed nødvendig. Reliabilitet handler om troverdighet, om forskingen utføres på en tillitvekkende måte, om hvor pålitelig datamaterialet er, hvordan det samles inn, og ikke minst hvordan det bearbeides, analyseres og tolkes i etterkant (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80). Av den grunn burde man være kritisk og reflektere over egen metode og innsamlingsstrategi. I intervjuene kan jeg ha misforstått eller feiltolket informasjon eller utsagn, da lydopptak ikke lenger er tiltatt i følge NSD (Norsk senter for forskningsdata) sine retningslinjer.

I følge Thagaard (2013) er validitet knyttet til tolkning av data. Det handler om gyldighet av de tolkninger forskeren kommer frem til. Til tross for dette har jeg forsøkt å styrke validiteten i den grad det lar seg gjøre. Jeg valgte bevisst informanter jeg som kunne gi meg representative data tilknyttet problemstillingen min, samtidig som jeg valgte informanter som jeg visste ville føle seg trygge som forskningsobjekter i en intervjusituasjon. I tillegg valgte jeg å sende intervjuguiden med spørsmålene i forkant av intervjuet for å trygge informantene og sette i gang en refleksjonsprosess. Etter intervjuene fikk også hver enkelt informant se over transkriberingen fra eget intervju. Slik kunne informantene godkjenne min gjengiving av det som ble sagt, og på denne måten stå inne for den endelige transkriberingen. Informantene kunne korrigere feil eller misforståelser og legge til ting de synes var viktige å få fram, ting som både ikke ble sagt i samtalen eller som ikke kom godt nok fram i min gjengivning. På denne måten ble transkribering mer nøyaktig. Punktene jeg trekker fram i analysen og drøftingen av funnene er dermed godkjent av informantene. Samtidig vil mine erfaringer, forkunnskaper og tolkninger også kunne påvirke resultatet.

Slik beskrevet i planleggingsprosessen av datainnsamlingen, hadde jeg kjennskap til to av mine informanter fra før. En slik nærhet mellom forsker og forskningsobjekt er noe som i følge Thangaard (2017) kan bidra til å øke validiteten i kvalitative studier, da det kan hindre misforståelser og sikre at dataene er relevante for problemstillingen. Å kjenne til to av informantene gjorde at samtalen i intervjuene fløt naturlig og lett. Samtidig merket jeg at det kunne spore over i andre temaer, som gikk utenfor min problemstilling. Allikevel opplevde jeg at dette førte til flere oppfølgingsspørsmål allerede under intervjuet, og ga meg innsikt i flere sider av studien som kunne være interessant å forske på ved en senere anledning.

4.0 Empiriske funn og drøfting

I dette kapittelet presenterer jeg funn fra intervjuene, og drøfter disse mot teori. Intervjuene er blitt transkribert, og utgjør samlet studiens datagrunnlag. Dataene blir presentert i analysen, hvor jeg knytter utsagnene til teori, peker på interessante sammenhenger og eventuelle motsetninger. Datapresentasjonen etterfølges av drøfting, hvor jeg vil søke å abstrahere og bringe mine funn til et høyere nivå, eksempelvis peke på hva funnene betyr i en større sammenheng. Jeg vil i dette kapittelet omtale informantene etter stillingstittel, som da er styrer, pedagogisk leder og helsesøster, og informantene om jeg referer til alle tre.

4.1 Det første møtet med barnehagen

Informantene deler først og fremst et felles syn i spørsmålet om hva som de anser som viktig i tilrettelegging for nyankomne barn og foreldre. Styrer mener det er viktig å begrunne hva barnehagen gjør og hvordan de jobber, og mener at dette kan føre til et tettere foreldresamarbeid. Dette gjenspeiles også i teorikapittel, hvor jeg viser til ... som understreker at ... Når barnehagen skal etablere et samarbeid med foreldre som er nyankomne i Norge, blir det viktig å bli kjent med familiens bakgrunn og i hvilken grad de har kjennskap til norsk barnehagearbeid. Ut fra dette kan barnehagen tilpasse sin informasjon og avklare hva som forventes av samarbeidet (Bleka. 2016, s. 3).

Pedagogisk leder viser meg de malene for de ulike spørreskjemaene de benytter seg av i tilretteleggingen for nyankomne barn og foreldre. I oppstartskjemaet etterspørres blant annet hvordan reisen har vært, og hvordan foreldrene opplever at barnet har hatt det i etterkant. Skjemaene dekker mange områder, og vil kunne være nyttige for å samle informasjon om både foreldrene og barnet, og barnets nåværende opplevelse av det familien har gjennomgått. Pedagogisk 1 leder mener det er viktig å skape kontakt og bygge tillit. Jeg siterer pedagogisk leder 1:

“Fokuset er å bygge opp tilliten, for å igjen kunne ta opp ting senere. Vi er ganske direkte i måten vi arbeider på og i spørsmålene vi stiller, nettopp fordi vi ønsker å hjelpe dem på veien videre”.

Dette kan sees i sammenheng med det Spernes & Hatlem (2017) sier om den videre kontakten som skal bygges mellom barn, foreldre og personalet. Det viktigste i dette møtet er at

foreldrene og barnehagelærer blir kjent med hverandre slik at den videre kontakten blir enklere (Spernes & Hatlem, 2017, s. 251). Alle de tre informantene støtter opp om Spernes & Hatlems (2017) forståelse av å bygge opp en slik kontakt med foreldrene. På den ene siden kan det å samle informasjon på den måten pedagogisk leder redegjør for være nyttig for det videre arbeidet, slik Spernes & Hatlem (2017) også støtter opp om. På den andre siden tenker jeg også at informasjonen kan bidra til å legge best mulig til rette for her-og-nå situasjonen til barna og foreldrene, og hvordan personalet kan legge til rette for at tiden i barnehagen skal oppleves som meningsfull her og nå, ut i fra den nyankomne familiens bakgrunn, behov og ønsker. Jeg ser dette i sammenheng med det Oppedal (2009) sier om endringene i det psykososiale levetilstanden, og hvordan nyankomne barn og foreldre kan oppleve det som foregår som “de andres virkelighet”, en virkelighet man ikke selv er en del av, i eksillandet. Å av den grunn fokusere på at personalet arbeider for en meningsfull opplevelse av det som skjer her og nå i barnehagen, kan være en måte og familien i det Oppedal omtaler som “de andres virkelighet”. Jeg tolker det dit hen at barnehagen her kan være ekstra oppmerksomme på å invitere foreldre inn i barnehagen, og kanskje tilbringe litt ekstra tid der, dersom det er mulig. Kanskje spesielt viktig, mener jeg det er i tilretteleggingen for nyankomne barn og foreldre når de ikke er kjent med hverken barnehagen, kulturen og medlemmene i den.

Et annet felles punkt innenfor tilretteleggingen, som fremheves i funnene, er fokuset på selve tilvenningsprosessen. Dog har de tre informantene noe ulike tanker. Styrer og pedagogisk leder mener det at det å bruke god tid på tilvenning er sentralt. Både for barnet og foreldrene sin del. Pedagogisk leder 1 forteller at det brukes mye tid på kommunikasjon med foreldrene, og forteller videre at det på avdelingen er et stort fokus på familieperspektivet, når et nytt barn skal begynne i barnehagen og i tilretteleggingen av oppstartsfasen.

“Vi har ikke bare fokus på barnet, men også foreldrene.”

4.2 Foreldresamarbeidet

I følge Glaser (2013) vil et godt foreldresamarbeid mellom barnehagens personale og foreldrene bidra til å øke barnas trygghet og trivsel (Glaser, 2013, s. 101). Hun skriver også at som foreldre ønsker du at barnet ditt blir godt ivaretatt i barnehagen. Derfor må også barnehagepersonalet sørge for å skape trivsel og trygget med foreldrene. Det er vesentlig at barnehages personale forsøker å skape en sammenheng mellom barnets hjem og hverdagen i

barnehagen, og et godt foreldresamarbeid kan bidra til å gjøre dette lettere. Slik vist i teoridelen deler Glaser (2013) foreldresamarbeid i barnehagen inn i formelt og uformelt samarbeid. Det formelle samarbeidet handler om det som er planlagt, som eksempel foreldresamtaler, foreldremøter, dugnader osv. Det uformelle samarbeidet vil være det som ikke er formalisert og planlagt, men gjelde for eksempel i hente- og bringesituasjoner (Glaser, 2013, s. 73). Informantene ser stor verdi i å bruke tolk i møte med foreldrene. I oppstartsamtalet, som nevnt i det første møtet med barnehagen, har de tolk tilstede. Med utgangspunkt i skjemaene kan foreldrene informeres om hvilke språk de snakker, hvilken religion de tilhører og sentrale sider ved deres kultur. Allerede her kan de ansatte bli kjent med den nye familien. Foreldrene får også muligheten til å kunne fortelle sine opplevelser fra der de kommer fra, så langt de er villige. Kari sier også ved at de ansatte gjennom denne samtalen viser tillit og trygghet, danner dette allerede en god start for et godt foreldresamarbeid.

Både styrer og pedagogisk leder vektlegger personalets og deres egne evner til å være medmenneskelige. Og pedagogisk leder vektlegger dette før noe annet. Pedagogisk leder mener nødvendigvis ikke at man trenger å vite alt om enhver kultur, men at mye handler om å være nysgjerrig og stille spørsmål og å lære underveis. Jeg siterer pedagogisk leder:

“Selvfølgelig er det bra å ha kunnskap om ulike kulturer, men jeg mener at det ikke er det viktigste. Jeg tenker det viktigste er å være åpen, og vise at man er interessert. Å være tålmodig og imøtekommende. Det er kanskje mer egenskaper enn det er kompetanse, men jeg anser medmenneskelighet som noe svært viktig i møte med nyankomne barn og foreldre”.

Både pedagogisk leder og styrer anser det som viktig å være åpen for andre kulturer å være nysgjerrige, og legger til at man ikke bør tenke at det er den norske kulturen som er fasiten, og at det vi gjør nødvendigvis er riktig. Å møte foreldre med en holdning som tilsier at “jeg har rett” eller “jeg vet best”, kan sees i sammenheng med etnosentriske holdninger. Kanskje er det ikke bevisste holdninger, men at det kommer av at man ønsker det beste for barnet og foreldrene, men at det i stedet fører til en ubalanse i relasjonene personalet og foreldrene har til hverandre? Gjervan m.fl. (2012) knytter det opp mot at man tenker hva som er best, er også best for dem. Dette kan føre til at det foreldre måtte tenke, ønske å spørre om, eller hva de oppfatter som bra eller hva som bekymrer, ikke får plass i samarbeidet (Gjervan m.fl., 2012,

s. 98). I likhet med styrer, fokuserer den pedagogiske lederen mye på selvet i møtet med de nyankomne familiene. De vektlegger hvordan man selv er i møtet og personalets egenskaper i møtet med andre mennesker. Jeg siterer pedagogisk leder:

“Man trenger nødvendigvis ikke å kunne alt om kulturen, men heller være nysgjerrig og spørre. Det ser jeg de blir glad for. Tenk litt over hvordan vi kan kommuniserer hvis vi ikke har tolk. Snakk med hele deg, og bruk kroppsspråk og mimikk. Tenk litt kreativt i stedet for å la det stoppe opp.”

For en pedagog i barnehagen kan det å være omsorgsfull og tilrettelegge best mulig ikke bare handle om å tilegne seg kunnskap om barnets kultur, men også hva det innebærer å være i en forandringsprosess. Det kan nemlig stille andre krav til hvordan, eller gi andre muligheter til å vise omsorg. (Fandrem, 2018, s. 267)

Slik beskrevet i det teoretiske rammeverket er formålet med resiliens teorien å se på hvorfor noen greier seg bra, mens andre ikke gjør det, til tross for at de møter de samme problemene og belastningene. Jeg synes det er interessant å se denne teorien sammen med hvordan vi også møter barn som voksne i barnehagen, og hvilke barn vi anser som sårbare eller ikke. Kan vi som ansatte påvirke, og styrke eller svekke barns resiliens? Jeg har flere ganger hørt uttrykk om barn, som kan minne om: ”nei, han er en tøffing, h*n klarer seg”, selv om jeg har fått et annet inntrykk av barnet. Jeg har også hørt uttrykk som: “stakkars, h*n er traumatisert skjønner du, vi må bare la han være i fred”. Det er ikke nødvendigvis slik at nyankomne barn med erfaringer fra krig og/eller flukt, er sårbare, fordi de har opplevd potensielle traumatiserende hendelser. Jeg tenker også at dette kan sees i nær sammenheng med hvordan vi møter nyankomne foreldre. Som mennesker opplever jeg at vi kan være raske med å sette merkelapper på hvem som er sårbare og ikke, og kanskje gjøres det ofte ut i fra av at vi har en tanke, en stereotypisk tanke på hva som er normalt og ikke, men hva er den såkalte normalen?

Å tildele barn slike merkelapper, kan føre til at personalet ikke fanger opp hva den egentlige utfordringen for barnet er, som igjen kan føre til at barna ikke mottar den hjelpen de trenger. På den ene siden kan det føre til at vi tenker at den og den klarer seg fint, eller er den og den klarer seg mindre fint. På den andre siden tenker jeg det er viktig å vektlegge det resiliensforskningen fremhever, slik vist i teoridelen, at alle har individuelle reaksjoner på det de blir møtt med. Helmen Borge (2018) presiserer i mellomtiden at kan barn vokse på å støte

Å legge til rette for nyankomne barn og foreldre, og personalets kompetanse i møtet med familiene 20

på utfordringer. Så det er derfor i følge Helmen Boge, 2018, s. 93) langt fra slik at påkjenninger og risiko alltid leder til problemer hos barn.

4.3 Personalets kompetanse og rolle i psykososial oppfølging av nyankomne barn og foreldre

Så hvilken kompetanse bør personalet i barnehagen ha i møte med nyankomne barn og foreldre? Mine funn peker i retning mot hver enkelt ansatt i personalgruppa. Allikevel mener jeg det er viktig å understreke personalgruppa som helhet, og at man som gruppe kan reflektere, inspirere, dele erfaringer og kunnskaper, er en viktig del av arbeidet i barnehagen. Slik det er formulert i rammeplan (2017), skal vi hele tiden oppdatere oss og være tydelige rollemodeller. For å kunne oppdatere oss, må vi både se på oss selv, på individnivå og komme sammen på gruppenivå og dele kunnskap og erfaringer. Samfunnet endrer seg stadig, noe som krever at instanser som barnehagen også endrer seg i takt med de forandringene som skjer.

Styrer og pedagogisk leder 1 opplever at humor er en svært viktig del, både i møtet med barn og foreldre. Når man ikke deler et felles språk, kan det oppfattes som utfordrende å bruke humor. Men, når vi tenker over alt vi kan gjøre bare ved bruk av vår egen kropp, i form av både kroppsspråk og mimikk, kan vi også uttrykk som for eksempel rim, regler, sang, skuespill og lignende, som kan være grunnet i humor.

Helsesøster og pedagogisk leder legger også til at det er en fordel å inneha kunnskap om traumer og traumbasert eller traumebevisst omsorg. Helsesøster løfter også kunnskap om resiliens. I dag er man bevisst hvilken risiko og trusler barn kan utsettes for. Norge har tatt imot barn og foreldre på flukt, som har opplevd kriser og katastrofer. Mange av dem har vært utsatt for risiko av ulike slag. Personale som arbeider med barn og unge, er uforberedt og usikre, og for disse er forskning om resiliens blant flyktningbarn og barn i eksil viktig (Helmen Borge, 2018, s. 36).

Hvordan personalet bidra til at de psykososiale forholdene i barnehagen, og hvor går grensen mellom å være pedagog og terapeut? I spørsmålet om hva informantene tenker om forskjellen mellom å være pedagog og terapeut, mente både styrer, pedagogisk leder og helsesøster at det er et klart skille. Alle mente at man ikke var terapeuter, og at man ikke driver behandling. Allikevel kom det fram at det er vanskelig å holde dette skillet tydelig i hverdagen, for pedagogisk leder. Jeg siterer pedagogisk leder:

Å legge til rette for nyankomne barn og foreldre, og personalets kompetanse i møtet med familiene 21

“Det flyter litt over, og man bekker over som ansatte. Det kjenner vi på hele tiden. Vi er jo ikke terapeuter, og driver ikke behandling, men vi er i relasjoner. Når vi er i en relasjon kjenner jo familien oss, og blir trygge på oss. Vi strekker oss veldig langt i forhold til hva vi snakker om på veiledning og i samtaler. Foreldre deler problemene sine med oss, og vi viser til hvor de kan henvende seg videre. Noen ganger er det vanskelig fordi vi ikke helt vet hvor vi skal henvende oss når foreldre sliter.”

Felles for informantene er synet når det gjelder forskjellen mellom å være pedagog i barnehagen og terapeut. Men hvor går denne kanskje usynlige grensen mellom å være pedagog og terapeut? Det pedagogisk leder sa her fikk meg til å tenke. Det stemmer jo, vi er i relasjoner. Å i relasjoner man kjenner seg trygg på andre, noe som forøvrig også er en del målet med foreldresamarbeid, å bygge tillit og trygghet, slik at foreldrene kan komme til oss som ansatte. Killén (2012) mener relasjonskompetanse den viktigste kompetansen mennesker som arbeider med barn må ha. Det er via relasjonen vi kan støtte barn i utviklingen og hjelpe de barna som trenger det mer. Det forutsetter at vi at vi kan ta barnas perspektiv, som vil si at vi kan forstå hvordan barn opplever situasjonen sin, og å svare på disse følelsene, slik at barn føler seg forstått. Relasjonen mellom barnet og den voksne kan også påvirke kommunikasjonen mellom dem.

Helsesøster mener også noe det samme, og forteller at mye av hennes tid brukes til å lytte. Bleka (2016) understreker at i barnehagens arbeid med barn som har opplevd flukt og/eller krig, skal ikke barnehagelærere gjennomføre terapi i møte med barna. Hun viser derimot at det å jobbe etter prinsipper og metoder som kan gi en terapeutisk effekt for barna kan være en mulighet og viser til et utvalg av aktiviteter og metoder man kan anvende i barnehagen.

Slik det har kommet fram fra pedagogisk leders side, er det ikke alltid de vet hvor de kan henvende seg til, men legger til at det ofte er helsesøstre inne i bildet. I likhet med pedagogisk leder, mener også helsesøster det samme. Helsesøster sier det lenge har vært et ønske å skape et tettere samarbeid mellom barnehage og helsestasjon, og at det etterspørres en felles arena hvor barnehagen og helsesøstre kan treffes. Videre sier helsesøster følgende:

“Et godt samarbeid mellom helsestasjon og barnehagen kan styrke både meg som helsesøster og barnehageansatte i vårt arbeid med å sikre at barn og deres foreldre blir

ivaretatt og får god oppfølging. Når jeg tenker meg om, er vi litt lik barnehagen i måten vi bygger nære relasjoner med barn og foreldre og følger dem over lengre tid. Vi følger barna fra de er født og fram til skolestart, og vi har et mål om å fremme fysisk og psykisk helse. Slik jeg ser det, har barnehagen og helsestasjon et overordnet felles mål, som er å arbeide for barnas beste”

Rammeplan (2017) påpeker at tverrfaglighet og helhetlig tenkning bør stå sentralt i barnehagens arbeid, og at både foreldre og barnehage kan ha behov for å samarbeide med ulike hjelpeinstanser. Flyktinghelsetjeneste, BUP og PPT kan være aktuelle instanser å samarbeide med for å sikre et helhetlig tilbud til barn som opplever sorg og kriser i forbindelse med flukt og migrasjon (Bleka, 2016, s. 5).

Varvin (2015) viser til en undersøkelse gjort av Beiser, der han fant at sydøstasiatiske flyktninger i Canada fant at de, i større grad enn andre, hadde et her-og-nå-perspektiv. Spesielt under stress fokuserte flyktingene på nåtiden og utelot å tenke på fortiden og i mindre grad på fremtiden. Han tolket dette som mestring (Varvin, 2015, s. 171). Et slikt perspektiv på tenker jeg det vil være viktig å fremme som ansatt i barnehagen. Barn tilbringer store deler av tiden siden i barnehagen, og som ansatte tenker jeg at vi kan bidra til fremme her-og-nå perspektivet for barna gjennom tilstedeværende og legge til rette for at barn får mestre, både på egenhånd og i samspill med andre. Pedagogisk leder klarer å legge bort det vonde etter arbeidsdagen, men opplever at det blir tyngre og tyngre å høre alle historiene, og forteller følgende:

“Barn og foreldre har sine utfordringer, og jeg opplever at det har blitt tyngre og tyngre for min egen del. Det er tøffere å stå i det nå enn det det var når jeg begynte. Man bruker seg selv mye”

Å jobbe med barn og foreldre som har med seg vonde erfaringer, kan tære på de ansatte. Jeg tenker da det er ekstra viktig å huske på å benytte seg av de ulike hjelpeapparatet, og samarbeidspartnerne barnehagen har. Jeg anser det også som viktig at de som jobber med barn og foreldre, også i barnehagesektoren, ivaretar sin egen helse. Det kan bli krevende å bli værende i et yrke dersom man ikke kan lufte egne tanker i blant. Her mener jeg også at kolleger kan fungere som en støtte til hverandre. Da mener jeg ikke å dele historier fra andres liv seg i mellom, men at det finnes en åpenhet for å kunne si at: “i dag har jeg en tung dag, og

Å legge til rette for nyankomne barn og foreldre, og personalets kompetanse i møtet med familiene 23

det er mye jeg tenker på fortiden". Å ikke kunne utrykke at jobben av til kan være krevende til kollegier eller andre samarbeidspartnere, tror jeg kan føre til følelse av tilkortkommenhet, og en følelse av å ikke strekke til. Også helsesøster opplever at det kan tære på psyken å lytte til så mange historier. Til tross for dette finner hun en glede ved å ha muligheten til å hjelpe, forebygge og støtte barna og foreldrene.

5.0 Avslutning

Det er en todelt problemstilling jeg har søkt svar på i denne oppgaven. 1: på hvilke måter kan man legge til rette for nyankomne barn og foreldre? 2: Og hvilken kompetanse bør personalet ha? Etter arbeidet med intervjuene og analysearbeidet, er mye av arbeidet rettet mot hvordan personalet møter de nyankomne barna og foreldrene, noe som samsvarer med forskningen vist i teorikapittelet. Materialet mitt understreker hvor viktig det er å kontinuerlig arbeide med kompetanseheving, og hvordan personalets kompetanse kan ha betydning for barns og foreldres trivsel i barnehagen.

Jeg har sett på hvordan vi bør rette fokuset mot oss selv, som individer, samtidig som jeg har hatt et øye for personalgruppa som helhet. I dette trenger det altså ikke å ligge noen motsetning. Nyankomne barn, og deres foreldre, vil nok kunne oppleve at de ressursene de har i form av både språklig og kulturell kapital, ikke har samme verdi i nye sammenhenger i det nye samfunnet. Også de sosiale kontaktene de hadde i hjemlandet, blir underordnet i den nye tilværelsen. Dette fordrer et enda større behov for anerkjennelse enn det som kanskje er vanlig jevnt over blant andre barn uten flyktningebakgrunn, og gir en ytterlig begrunnelse for ressursperspektivet. Som ansatt i barnehagen har man en unik mulighet til å bidra til å løfte fram dette, spesielt i forhold til de barna de sammen med daglig i sitt arbeid, men også ovenfor deres foreldre (Fandrem, 2018, s. 282).

I arbeidet med bacheloroppgaven har jeg sett temaet i en større sammenheng. Jeg har sett viktigheten av å ha kompetanse om resiliens, og hvordan det kan ha betydning for personalets kompetanse og hvordan vi er i møtet med nyankomne barn og foreldre i barnehagen. Jeg har sett forbindelsen mellom barns særegne resiliente adferd og det sosiale systemet som finnes i barnehagen, hvor også det at barnet opplever seg selv som verdifullt er viktig. Det har vært interessant å diskutere og drøfte forskjellen mellom å være pedagog terapeut, og hvordan de tre informantene har hatt samme syn, samtidig som at alle informantene kjente at

vanskeligheten av å definere og begrunne hvor denne grensen går, i det daglige arbeidet med nyankomne barn og foreldre med erfaringer fra krig eller flukt. Slik pedagogisk leder sa, strekker vi oss langt for å hjelpe, og mer enn vi kanskje burde. Familieperspektivet har også vært et viktig punkt i denne oppgaven. Å se barn og foreldre i nær sammenheng, altså i et familieperspektiv, har ført til at jeg ser barna som viktige aktører, også i samarbeidet mellom foreldrene og barnehagen.

5.1 Veien videre

Nyankomne barn og foreldre er en tematikk jeg interesserer meg for både personlig og faglig. Nyankomne flyktningfamilier gjennomgår store endringer i livet når de havner i en fluktsituasjon. Denne oppgaven har gitt meg noen svar, samtidig har nye spørsmål dukket opp. Hvordan opplever nyankomne barn og foreldre møtet med personalet i barnehagen? Og hvilken kompetanse anser de det er viktig at personalet i barnehagen har? Jeg vil påpeke at det jeg har valgt å løfte fram og presentert i denne studien, nødvendigvis ikke gir den hele og fulle sannheten. Et annet valg av forskningsmetode, datainnsamling og teori kunne muligens ha gitt andre funn og resultater. Ved en annen anledning kunne det være interessant å gå dypere inn i problemstillingen ved å undersøke foreldrenes perspektiv på dette temaet, og hvordan de opplever å være nyankomne i Norge og barnehagen. En mulighet hadde vært å knytte foreldrenes perspektiv opp mot denne studien, som omhandler hvilken kompetanse personalet bør ha i møtet med nyankomne familier for å danne et mer helhetlig bilde. Det kunne også vært spennende å dykke enda dypere i det tverrfaglige samarbeidet barnehagen har med ulike institusjoner, og hvordan disse samarbeidene kan bidra til en bedre tilrettelegging for nyankomne barn og foreldre i barnehagen og forske videre på samarbeidet mellom helsestasjon og barnehagen som helhet og andre av barnehagens samarbeidspartnere.

Etter arbeidet med denne bacheloroppgaven vil jeg ta med meg mye av tankene og svarene til informantene i arbeidslivet og være mer bevisst hvordan man på best mulig måte kan legge til rette for nyankomne familier, både innen foreldresamarbeid, min egen yrkesrolle og hvordan arbeidet med barn og foreldre med vonde erfaringer kan påvirke meg som yrkesutøver. Jeg vil i framtiden være observant på barnehagens samarbeidspartnere, og hvordan kunnskap og erfaringer fra ulike yrkesgrupper kan være viktig for å legge til rette for nyankomne familier og hvordan et bredere underlag vil kunne bidra til et barnehagetilbud tilpasset alle, og som kan dekke alle barn, foreldre og ansattes behov.

6.0 Referanseliste

- Bergsland, D. M. & Jæger, M. (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Bleka, M. (2016). *Når barn og foreldre opplever kriser og sorg i forbindelse med flukt og migrasjon*. Oslo: Utdanningsdirektoratet. Lastet ned fra:
- Bleka, M. (2006). Samarbeid med foreldre. I M. Gjervan (red.). *Temahefte om språklig og kulturelt mangfold*. Oslo: Pedlex.
- Fandrem, H. (2018). Forstå og gjøre seg forstått. Omsorg og tilrettelegging for barn med innvandrerbakgrunn. I V. Glaser, I. Strøksen, M. B. Drugli (red.). *Utvikling, lek og læring i barnehagen – forskning og praksis*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Gjervan, M., Andersen, C.E. og Bleka, M. (2006). *Se mangfold! Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen*. Oslo: Cappelen akademisk forlag
- Helmen Borge, A. I. (2018). *Resiliens – risiko og sunn utvikling*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Pedlex.
- Larsen, A. K. (2017). *En enklere metode. Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode*. Bergen: Vigmostad & Bjørke AS.
- Líden, H. (2017). *Barn og migrasjon. Mobilitet og tilhørighet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- NOU (Norges offentlige utredninger). (2010:7). *Mangfold og mestring. Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet*. Oslo: Kunnskapdepartementet.
- Sand, S. (2016). *Ulikhet og fellesskap. Flerkulturell pedagogikk i barnehagen*. Vallset: Oplandske Bokforlag
- Spernes, K., & Hatlem, M. (2013). *Den flerkulturelle barnehagen i bevegelse. Teoretiske og praktiske perspektiver*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Tveitereid, K., Vestad, L., Sævik, S., & Fandrem, H. (2017). *Flyktningskompetent barnehage*. Oslo: Pedlex.
- Varvin, S. (2015). *Flukt og eksil*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Oppedal, J. E. (2009). *Barn med traumer etter krig og flukt*. Lastet ned fra: <https://www.utdanningsnytt.no/debatt/2009/februar/barn-med-traumer-etter-krig-og-flukt/>

7.0 Vedlegg

7.1 Samtykkeskjema

Samtykkeskjema

Forespørsel om deltakelse i intervju – bacheloroppgave

Mitt navn er Hanna Folden. Jeg er tredjeårsstudent ved Dronning Mauds Minne høyskole, og studerer barnehagelærerutdanningen med vekt på flerkulturell forståelse. Jeg skal dette semesteret skrive om temaet nyankomne barn og foreldre med erfaringer fra krig eller flukt fra krig. Målet med studien er å undersøke hvordan barnehagen kan legge til rette for nyankomne barn og foreldre, og hvilken kompetanse personalet i barnehagen bør ha. Deltakelse innebærer datainnsamling i form av intervju. Intervjuet vil foregå i ca. 30-60 minutter. I intervjuet vil jeg støtte meg på en intervjuguide som er utarbeidet på forhånd, som også informanten vil få tilgang til om det er ønskelig.

Spørsmålene vil omhandle nyankomne barn og foreldre, psykisk helse og pedagogens rolle i møtet med nyankomne barn og foreldre. Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn.

I intervjuet vil personopplysninger eller referanser til barnehagen eller deg, ikke skrives ned. Det er bare jeg og mine veiledere som vil ha tilgang til datamaterialet underveis i prosessen. Informasjonen vil bli slettet for godt etter bacheloroppgaven har fått en satt karakter. Dersom du har spørsmål eller lurer på noe ta kontakt via oppgitt kontaktinformasjon.

Mine veiledere er:

Kris Kalkman, kka@dmmh.no

Svein Sando, ses@dmmh.no

Med vennlig hilsen

Hanna Folden

160482@dmmh.no, 45220941

Samtykke til deltakelse i studien

I følge NSD sine retningslinjer skal det ikke skrives under på samtykkeskjemaet, kun samtykkes muntlig.

- Jeg har mottatt informasjon om studien, og samtykker til å delta i bacheloroppgaven.

7.2 Intervjuguide

Intervjuguide

Problemstilling: *"På hvilke måter kan barnehagelærere legge til rette for nyankomne barn og foreldre? Og hvilken kompetanse bør personalet i barnehagen ha?"*

Begrepsavklaring

Når barna begynner i barnehagen, vil noen være asylsøkere, noen har fått opphold på humanitært grunnlag, og andre har status som flyktninger. Det kommer også familier der foreldrenes arbeidssituasjon har vært avgjørende for at de har valgt å flytte til Norge. Andre kommer hit fordi de har søkt og fått innvilget familiegjening med familie som allerede er bosatt her (Bleka, 2015, s. 2). Med nyankomne i denne sammenhengen menes det flyktninger som er nyankomne til Norge.

Bakgrunnsinformasjon

Hvilken utdanning har du?

Hvilken stilling har du i barnehagen?

Hvor lenge har du arbeidet i barnehage?

Intervjuspørsmål

1. Hvilken type tilrettelegging anser du som viktig i barnehagehverdagen for nyankomne barn og foreldre?
2. Hva mener du er viktig i samarbeidet med nyankomne foreldre?
3. Hva tenker du barnehagen kan bistå med når det gjelder psykososial oppfølging av nyankomne barn og foreldre?
 - a. Har du gjort deg noen tanker om forskjellen mellom å være pedagog og terapeut?
4. Samarbeider barnehagen med flyktninghelseteamet eller andre instanser?

5. Hvilke erfaringer har bidratt til at du sitter igjen med den flyktning relaterte kompetansen du har i dag?
 - a. Hvilken kompetanse tenker du personalet bør ha i møtet med nyankomne barn og foreldre?
 - b. Og har de slik kompetanse?

6. Er det andre viktige ting for barnehagens møte med nyankomne som du ikke har nevnt så langt?

7. Er det noe annet du tenker vi burde ha tatt opp som er viktig?
 - a. Eventuelt en sluttkommentar eller noe du vil tilføye?